

**МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО
ПРИРОДНИЧО-ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

**«НАУКОВЕ СЬОГОДЕННЯ:
ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ»**

МАТЕРІАЛИ

Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції

17 травня 2019 року

Мелітополь - 2019

УДК 502+338+379.85+55+91+93+94

Н 34

Н 34   **Наукове сьогодні: теоретико-прикладні дослідження та перспективи.** Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції 17 травня 2019 року / За ред. Л.М. Донченко, І.А. Арсененко, В.Д. Гапотія, С.І. Пачева, Л.А. Прохорової, О.М. Ситника. Мелітополь: Вид-во МДПУ імені Богдана Хмельницького, 2019. 250 с.

Матеріали доповідей подано в авторській редакції. Погляд редакційної колегії збірника не завжди співпадає з позицією авторів опублікованих матеріалів. Автори повністю відповідають за стилістику, точність наведених фактів, цитат, власних імен, дат та інших відомостей.

© Автори статей, 2019

© Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, 2019

З М І С Т

РОЗДІЛ І. ГЕОГРАФІЯ.....	7
<i>Донченко Л.М., Зав'ялова Т.В.</i> Формування педагогічних умінь студентів природничо-географічних факультетів з екологічного виховання в загальноосвітніх навчальних закладах	8
<i>Іванова В.М., Сугоняк Я.В.</i> Сучасний стан економічного потенціалу та основні проблемні питання соціально-економічного розвитку Мелітопольського району	15
<i>Іванова В. М., Шелудько О. М.</i> Навчальна практика з геології як умова формування екологічної компетентності майбутніх вчителів географії	20
<i>Кондратенко А. І., Сапун Т. О.</i> Формування дослідницької компетенції слухачів Малої академії наук в секції географії	23
<i>Костиця Ю.В.</i> Сучасні геологічні екзогенні процеси на території Херсонської області	27
<i>Левада О.М., Наход М.В.</i> Сучасний геоекологічний стан географічного середовища в м. Миколаїв	31
<i>Левада О.М., Неволько Д.М.</i> Техногенез і геодинаміка як фактори впливу на геологічне середовище м. Дніпро	35
<i>Левада О.М., Заєць О.С.</i> Сучасний стан поверхневих вод Нижньосірогозького району Херсонської області	40
<i>Левада О.М., Григоренко М.В.</i> Рівень освіти як складова індексу розвитку людського потенціалу країни	45
<i>Левада О.М., Оболенська Д.Г.</i> Соціальна інфраструктура сільської місцевості як складова формування регіонального ринку праці	49
<i>Непша О.В., Балабатько Н. В.</i> Антропогенна трансформація сільськогосподарських земель Херсонської області	52
<i>Непша О.В., Лемішко Р. Ю.</i> Вплив харчової промисловості на стан атмосферного повітря у Запорізькій області	55
<i>Непша О.В., Шамрицька Т. М.</i> Національний природний парк «Меотида»: історія створення, структура, сучасний стан	59

<i>Немчин С. Є., Сажнев М. Л.</i> Загальна характеристика В'язівського природно-сільськогосподарського району Запорізької області	64
<i>Прохорова Л.А.</i> Екологічна освіта в шкільному курсі географії	69
<i>Сердюк А. М., Антоненко В. А., Василюк Л. А., Чорнобай В. В.</i> Формування екологічної культури учнів в шкільному курсі географії	74
<i>Тамбовцев Г. В., Пушкарьов О. М.</i> Основні демографічні показники в Херсонській області	77
<i>Тамбовцев Г.В., Нетіша О.В., Сакун М.М.</i> Водозахисні заходи від несприятливого впливу сільського господарства на водні об'єкти (на прикладі басейну річки Молочна)	81
<i>Хмура О. О., Сажнев М. Л.</i> Сучасний стан водокористування та водовідведення у Запорізькій області	86
РОЗДІЛ II. ІСТОРІЯ, АРХЕОЛОГІЯ І ФІЛОСОФІЯ	91
<i>Александров Д. В.</i> Проблема концептуалізації етнічності: філософський аналіз	92
<i>Волобуєв М. І.</i> Українська лікєро-горілчана справа у роки акцизної системи контролю виробництва та обігу алкогольної продукції у Російській імперії 1863–1894 рр.	97
<i>Дідяєва О. В.</i> Морські походи запорозьких козаків	101
<i>Ігнатченко В. Ю.</i> Одеські німці: історіографія дослідження	106
<i>Крупенко В. В.</i> Динаміка чисельності населення міста Генічеська у ХІХ–ХХ ст.	111
<i>Пачев С. І., Самонін Б. В.</i> Розвиток важкої промисловості Запорізької області у період семирічки (1959-1965)	114
<i>Пачев С. І., Оліфер В. С.</i> Оборона Мелітопольщини у вересні – на початку жовтня 1941 року	118
<i>Полякова Л.І., Суглобова В.В.</i> Джерельна та історіографічна база дослідження проблеми становлення органів державної влади в незалежній Україні ...	122
<i>Поправко О. В., Троїцька О. М., Троїцька Т. С.</i> Event-технології в культурно-освітньому просторі вищої школи: потенційність й перспективи реалізації ...	128

ОСНОВНІ ДЕМОГРАФІЧНІ ПОКАЗНИКИ В ХЕРСОНСЬКІЙ ОБЛАСТІ*Тамбовцев Г.В., Пушкарьов О.М.*

Динаміка показників чисельності населення є визначальною демографічною характеристикою регіону. На Херсонщині, як у цілому в Україні, спостерігається подальше скорочення чисельності населення, як за рахунок природного скорочення, так і міграційного. Динаміка населення Херсонської області наведена в таблиці 1.

Таблиця 1

Роки	Чисельність наявного населення			Чисельність постійного населення		
	всього	у тому числі		всього	у тому числі	
		міське	сільське		чоловіки	жінки
1995	1275,2	785,0	490,2	1262,1	591,6	670,5
1996	1261,0	773,5	487,5	1250,6	585,8	664,8
1997	1246,0	763,0	483,0	1238,0	579,5	658,5
1998	1233,0	752,7	480,3	1227,7	574,5	653,2
1999	1218,6	741,6	477,0	1215,8	569,0	646,8
2000	1205,6	731,6	474,0	1202,8	562,4	640,4
2001	1189,7	718,5	471,2	1187,1	554,2	632,9
2002 ¹	1175,1	706,2	468,9	1172,7	546,6	626,1
2003	1161,4	699,2	462,2	1159,9	540,1	619,8
2004	1149,8	693,1	456,7	1148,4	534,1	614,3
2005	1138,2	687,0	451,2	1136,8	528,1	608,7
2006	1126,5	681,5	445,0	1125,0	522,0	603,0
2007	1117,1	682,0	435,1	1115,6	517,2	598,4
2008	1107,5	676,3	431,2	1106,1	512,2	593,9
2009	1099,2	672,0	427,2	1097,8	507,8	590,0
2010	1093,4	668,5	424,9	1092,0	505,3	586,7
2011	1088,2	665,4	422,8	1086,8	503,0	583,8

2012	1083,4	662,5	420,9	1081,9	501,0	580,9
2013	1078,2	659,5	418,7	1076,8	498,7	578,1
2014	1072,5	656,2	416,3	1071,1	496,3	574,8
2015	1067,9	653,5	414,4	1066,4	494,1	572,3
2016	1062,4	650,5	411,9	1060,9	491,7	569,2
2017	1055,6	646,3	409,3	1054,2	488,8	565,4
2018	1047,0	641,4	405,6	1045,6	485,1	560,5

Динаміка населення Херсонської області за 1995-2018 рр. (на 1 січня, тис. осіб) [1]

¹ За даними Всеукраїнського перепису населення на 5 грудня 2001 року.

Порівняно з 1995 роком чисельність наявного населення області зменшилася на 199,2 тис. осіб, або на 15,6% і станом на 01 січня 2018 року склала 1047,0 тис. осіб. Разом з тим, спостерігається тенденція щодо поступового уповільнення скорочення чисельності населення. Так, якщо у 2000 році вона зменшилася на 15,9 тис. осіб, або на 1,3%, то упродовж 2013 року – на 5,7 тис. осіб, або на 0,53%, що у розрахунку на 1000 наявного населення склало 13,4 та 5,3 особи відповідно [1].

У 2019 році скорочення населення спостерігалось по всіх містах і районах області, що обумовлене, передусім, природними чинниками – перевищенням смертності над народжуваністю, а також міграційними процесами (табл. 2).

Таблиця 2

Чисельність населення в Херсонській області (за оцінкою) на 1 січня 2019 року та середня чисельність у 2018 році [1]

Адміністративні одиниці	Наявне населення		Постійне населення	
	на 01.01.2019 р.	Середня чисельність у 2018 р.	на 01.01.2019 р.	Середня чисельність у 2018 р.
Херсонська область	1037640	1042310	1036208	1040878
м. Херсон (міськрада)	326964	328198	322420	323654
м. Гола Пристань	14282	14374	14175	14267

м. Каховка	35983	36120	35936	36073
м. Нова Каховка	66444	66679	67298	67533
райони				
Бериславський	46549	46874	46648	46973
Білозерський	65257	65524	65322	65589
Великолепетиський	16184	16294	16335	16445
Великоолександрівський	24956	25142	25127	25313
Верхньорогачицький	11438	11538	11463	11563
Високопільський	14461	14642	14520	14701
Генічеський	58624	58841	58652	58869
Голопристанський	45027	45142	45010	45125
Горностаївський	19239	19354	19389	19504
Іванівський	13370	13500	13490	13620
Каланчацький	21216	21282	21415	21481
Каховський	34991	35213	35427	35649
Нижньосірогозький	15344	15468	15482	15606
Нововоронцовський	20594	20750	21142	21298
Новотроїцький	35083	35153	35216	35286
Олешківський	70533	70757	70624	70848
Скадовський	46588	46825	46434	46671
Чаплинський	34513	34640	34683	34810

Протягом останніх років в області спостерігається від'ємний природний приріст населення, що свідчить про перевищення рівня смертності населення над рівнем народжуваності. Разом з тим, порівняно з 2001-2002 роками, за підсумками яких показник природного скорочення населення склав – 7,3 особи на 1000 наявного населення, зафіксовано достатньо стійку тенденцію щодо покращення зазначеного показника. Протягом 2003-2014 років показник зменшення населення зменшувався з – 6,7 до – 3,6 на рік на 1000 наявного населення, але починаючи з 2015 року цей

показник знову став збільшуватись і в 2017 році склав – 5,6 особи на 1000 наявного населення [1].

За підсумками 2017 року показник народжуваності склав 9,5 особи на 1000 наявного населення, смертності – 15,1 особи на 1000 наявного населення, природне скорочення населення дорівнює 5,6 осіб на 1000 наявного населення, що відповідає середньому показнику по Україні [1].

Природне скорочення населення відбувається як за рахунок міського, так і сільського населення, при цьому інтенсивність зменшення міського населення є постійно вищою, ніж сільського. На початок 2018 року за рахунок природного скорочення чисельність міського населення в області зменшилась на 4900 осіб (відповідний показник 2005 року – 4669 осіб), сільського населення – на 3700 осіб (3565 осіб). Природне скорочення населення спостерігалось в усіх містах та районах області та за підсумками 2018 року коливався в містах у межах від 235 осіб (м. Нова Каховка) до 1234 особи (м. Херсон), у районах – від 66 осіб (Каланчацький район) до 325 осіб (Бериславський район) [1].

За підсумками 2017 року рівень народжуваності порівняно з 2016 роком знизився з 10,2 до 9,5 особи у розрахунку на 1000 жителів. Відповідно в 2016 році народилось 10769 немовлят, а в 2017 році – 9964 немовляти [1].

Список використаних джерел

1. Населення Запорізької області (1995-2017рр.) / Головне управління статистики в Херсонській області [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ks.ukrstat.gov.ua/demografichna-ta-sotsialnaya-politika/1729-1-4-naselennya-ta-migratsiya/977-naselennja-1995-2011rr.html>.